

HANDREIKING HAVO 2019-1

Verslag van de examenbespreking van LTN, 17 mei 2019

ALGEMEEN

Onze algemene indruk is dat het examen goed binnen de toegemeten tijd af te leggen was. Daarnaast waren de eerste twee teksten inhoudelijk aansprekend voor leerlingen.

- 1) De opmaak biedt ruimte voor verbetering. Teksten die 2 pagina's lang zijn, zouden beter tot hun recht komen als ze de linker- en de rechterbladzijde samen vullen.
- 2) Alle antwoorden op open vragen moeten worden beoordeeld op spelling, zie vakspecifieke regel 1. In het cv is deze aanwijzing weggefallen bij vraag 1 en bij vraag 25.

We bespreken hieronder de vragen die tot discussie leidden in de bespreking van het Levende Talen Nederlands panel van LTN-leden die op vrijdag 17 mei de resultanten van hun nakijkwerk vergeleken. De bedoeling van de handreiking is dat we ijkpunten voor de juiste interpretatie van de vragen bij tekst bieden. Iedere docent maakt een eigen afweging of het antwoord van een leerling een verwoording is van dat ijkpunt.

VRAGEN

Vraag 5

Begrip van de leerling blijkt als het antwoord het kenmerk bevat van de online identiteit dat jaloersmakend is. Jaloersmakend is niet een 'andere' of 'aangepaste' versie van jezelf, maar juist de verbeterde/verfraaide/mooiere versie van jezelf. Er moet dus in het antwoord naar voren komen dat je online identiteit een 'plus' laat zien.

Vraag 6

Uit het antwoord van de leerling moet duidelijk blijken dat het gaat om je *onversierde* zelf. Het woord 'identiteit' alleen drukt te weinig uit dat het gaat om de kale/onversierde zelf, zeker omdat in alinea 5 staat dat we onze identiteit tegenwoordig ontleen aan consumptie. (r. 148-150).

Vraag 10

Er is een discrepantie in de vraag tussen 'maak af' en 'correcte zin'. Dit kan resulteren in spelfouten, zeker als het gaat om hoofdlettergebruik. Deze wijze van vraagstelling stellen we in oktober aan de orde in de evaluatie met CvTE.

Tel alleen de woorden die de leerling heeft gebruikt ter aanvulling van voorgedrukte tekst in het schema.

Vraag 14

Uit het leerlingantwoord moet blijken dat de leerling heeft begrepen dat er in alinea 3 verwezen wordt naar een autoriteit; die autoriteit moet worden genoemd: CBS/Datlinq. De voetnoten bieden geven duidelijk aan dat dit onderzoeksinstituten zijn.

Vraag 15

Een leerling toont begrip als hij constateert dat er in alinea 4 gebruik is gemaakt van de drogreden overhaaste generalisatie, door op basis van twee voorbeelden te concluderen.

Vraag 22

Deze vraag stelt eerst dat in tekst 2 mensen sociale media met een ander doel gebruiken dan in tekst 1. Dan volgt de vraag: Wat is het doel in tekst 1 en wat in tekst 2?

- 1) De stelling duidt erop dat leerlingen moeten begrijpen dat er een verschil is in doel: dat moet dan ook uit het antwoord blijken. Merk op dat er niet specifiek naar het hoofddoel wordt gevraagd.
- 2) Tekst 1 duidt twee doelen aan, in een opsommend verband (al. 4: Bovendien). Dit tweede doel komt in het correctievoorschrift niet voor, terwijl het toch een doel van tekst 1 is, en ook verschilt van het doel in tekst 2.

In tekst 2 is essentieel dat het doel van het gebruik van sociale media vooral is om van huis uit/vanaf de bank de buitenwereld naar binnen te trekken. Dit is een breder doel (er worden ook bestellingen geplaatst, films gekeken, datingsites bezocht etc.) dan het antwoordmodel nu aangeeft, met de beperkende omschrijvingen van contact met de wereld/je vrienden. Het creëren van vermaak (thuis blijven en toch uitgaan) is niet hetzelfde als in contact blijven met vrienden en de wereld.

Het docentenpanel van Levende Talen Nederlands verzoekt het CvTE om het correctievoorschrift te wijzigen op deze twee punten: een uitbreiding van het eerste scorepunt, en een betere specificatie van het tweede scorepunt.

Vraag 25

We leggen aan het CvTe voor om 'BV Nederland' als losse woordgroep (dus zonder eindbaas) op te nemen in het cv.

Vraag 26

Vraag 26 is een heel mooie vraag, die de ingewikkelde redenering van alinea 1 en 2 terugvraagt.

De vraag bestaat uit een beknopping van alinea 1 en 2 ('het resultaat van een onderzoek...en welke gegevens tot dit resultaat leidden', en een samenvatopdracht: vat het resultaat en de gegevens die daartoe leidden samen).

De vraagstelling leidt ertoe dat de idee van de vraag niet goed tot zijn recht komt, en leerlingen op de automatische piloot van de examentraining parkeert: er is sprake in de vraag van 'het resultaat' en 'de gegevens', er kunnen vier punten verdiend worden, dus leest de leerling de taak als: som vier dingen op, waarvan er een iets is als resultaat en drie dingen zijn die voor 'gegevens' kunnen doorgaan. Maar dat is geen toetsing van tekstbegrip, want aan de betekenis van de woorden resultaat en gegevens kan volledig voorbijgegaan worden. En juist deze twee begrippen leveren in de vraagstelling voor de goede lezers problemen op.

De twee begrippen in deze vraag leveren een probleem op. Een resultaat van het onderzoek kan zijn: dementie is te voorkomen in een derde van de gevallen. Dat is dan eigenlijk de conclusie, of de uitkomst. De term 'gegevens' verwijst naar data in een onderzoek, maar die worden in deze alinea's niet vermeld. Wel worden er elementen genoemd die samenhangen ('suggestie', schrijft de auteur) met de kans op dementie (leefstijlrisicofactoren: bloeddruk,

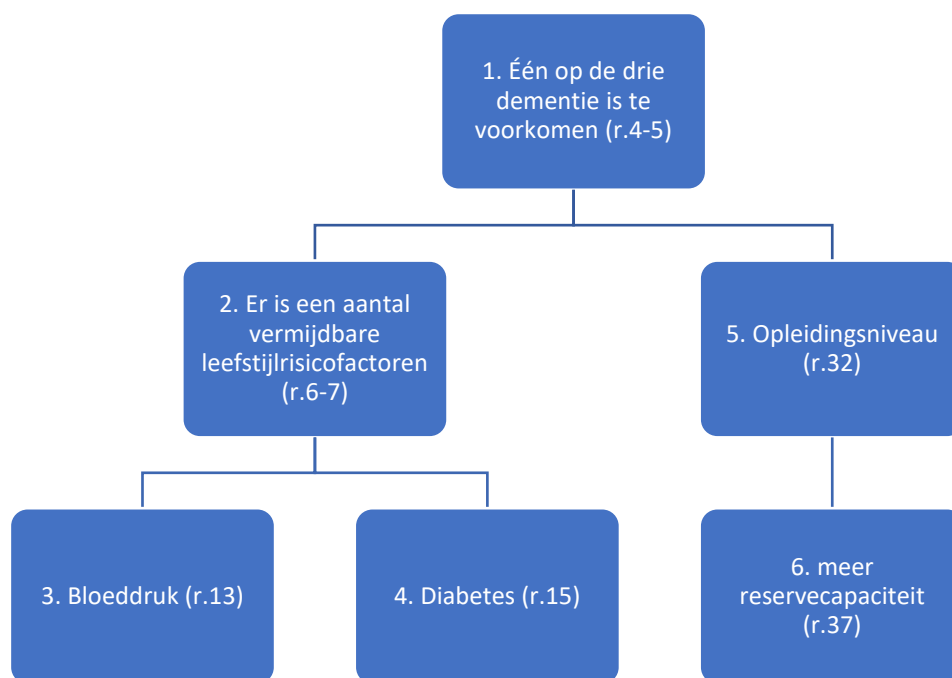
diabetes). Vervolgens voegt de auteur eraan toe dat de *gevolgen* van dementie samenhangen met opleidingsniveau: hogere opleidingsniveaus hebben een hogere reservecapaciteit om de gevolgen van dementie op te vangen.

Het resultaat van een onderzoek hoeft niet beperkt te worden tot de kwantitatieve uitkomst (een derde van de dementiegevallen kan voorkomen worden). Het resultaat van een onderzoek is eerder de samenhang: minder/meer X en minder/meer Y hangen samen met kans op dementie. Als een leerling dat als resultaat ziet, terecht, van het onderzoek in alinea 1, dan komt die hopeloos in de war met de term 'gegevens'.

Eigenlijk is de vraag zoals nu gesteld onbeantwoordbaar, en biedt reparatie via het antwoordmodel geen uitkomst. Schrappen van deze vraag (alle leerlingen vier punten) zou o.i. de beste oplossing bieden. In de toekomst kan een schemavraag hier wellicht een goed vraagalternatief zijn.

Als het CvTE er toch voor zou kiezen om de vraag te handhaven, dan kan het volgende voorstel misschien soelaas bieden.

Als je de samenvatting schematiseert, kom je tot een verdeling in 6 blokjes. Blokje 2, 3 en 4 hebben te maken met 1 (voorkomen van dementie), blokje 5 en 6 gaan in op het opvangen van de ziekte en niet in op het voorkomen ervan. Dat onderscheid moet in de samenvatting van de leerling duidelijk worden.

Je kunt als leerling onmogelijk bedenken hoe je de vier punten bij de vraag kunt verdienen. De vraag vraagt twee (soorten) dingen (resultaat, gegevens), de examenmakers bieden vier scorepunten, en het argumentatieschema bestaat uit zes blokjes.

Onze suggesties voor een andere puntenverdeling:

Er zijn twee redeneringen: ledere redenering krijgt twee punten

- A. Hoe dementie te voorkomen?
- vermijden/voorkomen (dementie)
 - door bloeddruk laag houden & diabetes voorkomen /in de hand houden van leefstijlrisicofactoren
- B. Opvangen van gevolgen
- opleidingsniveau beïnvloedt
 - gevolgen (dementie)

Vraag 27

Een leerling begrijpt de tekst als die een relatie legt tussen het verschijnsel opleidingsniveau en de mate waarin en dat niveau kan kiezen. Het woord leefstijl is niet essentieel.

Vraag 29

Dit is een problematische vraag. De vraag gaat eigenlijk om de betekenis van 'gratis' in de tekst. De vraag bevat het woord 'gratis', de auteur spreekt van gratis of gezond, meteen aangevend dat 'gratis' metaforisch is gebruikt voor 'gezond': opwaartse mobiliteit kost wat, namelijk gezondheid. Als de vraag was gesteld "leg uit waarom opwaartse mobiliteit niet gratis of gezond is, was de vraag behoorlijk makkelijk geweest. Nu de vraag alleen het woord 'gratis' bevat, moet de leerling eigenlijk bedenken dat het woord gratis hier niet gratis betekent. Dat is een beetje instinkerig. Leerlingen die op de proppen komen met allerlei financiële kosten/geld, kunnen de tekst begrepen hebben, maar door de vraag p een verkeerd spoor gezet zijn. De vraag had moeten luiden: Leg uit dat dit niet gratis/gezond is, of er had een directe vraag gesteld moeten worden over het woordgebruik 'gratis'.

Het cv is onevenwichtig. Antwoordmogelijkheid twee ('ook goed') is in feite het beste antwoord.: Je betaalt met je gezondheid. Als dat inderdaad een goed antwoord is, dan mogen leerlingen ook antwoorden: opwaartse mobiliteit zorgt ervoor dat cellen sneller verouderen, o.i.d. Het deel 'De zelfcontrole/strijd die nodig is voor' uit het eerste deel van het correctiemodel, is niet strikt nodig voor een blijk van begrip.

We leggen dit voor aan het CvTE.

Vraag 32

De vraag bestaat uit een stellend deel en een opdracht. Eerst wordt gesteld dat tekst 3 en tekstfragment 2 van elkaar verschillen wat de mogelijkheid betreft om dementie te voorkomen. Leerlingen wordt gevraagd uit te leggen wat dat verschil inhoudt.

Deze vraag is problematisch wegens de betekenissen van 'mogelijkheid'. Gaat het erom dat de teksten verschillen in de mogelijkheden die aangedragen worden om dementie te voorkomen, of om de mogelijkheid *dat* dementie te voorkomen is?

Eenduidiger was de vraag geweest als de stelling was geweest: " de kans op dementie te verkleinen door voorkoming van hart- en vaatziekten.", en in de vraag verwezen was naar alinea 1 van tekst 3.

Problematisch is dat geen van de paren antwoorden in het antwoordmodel nu past bij een van de twee interpretaties van de term 'mogelijkheid'.

1. Is dementie mogelijk te voorkomen:
 - a. tekst 3: ja,
 - b. tekstfragment 2: nee, twijfel. Niet in het antwoordmodel.
2. Zijn er mogelijkheden om dementie te voorkomen:
 - a. tekst 3: via leefstijlrisicofactoren te beheersen /via bloeddruk laat te houden, en diabetes te voorkomen;
 - b. tekstfragment 2: slikken van medicijnen tegen hoge bloeddruk/te hoog cholesterolgehalte

Het LTN-docentenpanel stelt het CvTE voor deze vraag en het antwoordmodel onder de loep te nemen, en indien de vraag gehandhaafd blijft, het antwoordmodel aan te passen in de richting van ons voorstel.

Vraag 34

Als leerlingen in het antwoord de voorbeelden uit alinea 1 gebruiken om aan te geven dat het 'mensen echt hard treft'/'ze dan niet meer rond kunnen komen' (cv) dan blijkt daaruit voldoende begrip van tekst en vraag.

Vraag 36

Als de leerling andere bewoordingen kiest dan 'schandalig/oliedom'(cv) dan moeten die dezelfde sterke lading hebben.

AAN DEZE HANDREIKING WERKTEN MEE:

Leden van Levende Talen Nederlands

Alette van Ginkel
Aleid Stienstra
Anne van Mechelen
Ariane Linnert
Eerin Engelen
Esther Hoekstra
Francis van Ewijk
Gerda Hoeksema
Herma van den Brand
Hetty Bouwhuis
Huub Beeker
K. de Geus
Karin Boogert
Katinka Horvath
Marijn Woudstra
Mireille Oostindie
Muis Lijten
Sarah Mulders

Vanwege bestuur Levende Talen Nederlands

Maarten Peetsma
Margot van Houwelingen
Hanneke Gerits
Gert Rijlaarsdam